

Matylda Gwoździcka-Piotrowska

Pojęcie działalności gospodarczej w prawie polskim

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 1, 89-91

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Matylda GWOŹDZICKA-PIOTROWSKA

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

POJĘCIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W PRAWIE POLSKIM

Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej pozwala przedsiębiorcom zaspokoić ich aspiracje zaistnienia na rynku. Dzięki inicjatywie założenia przedsiębiorstwa mogą realizować podstawowy cel działalności, którym jest osiągnięcie jak największych zysków. Szereg niezbędnych czynności do założenia działalności gospodarczej normują przepisy prawa krajowego i międzynarodowego. Na gruncie ustawy zasadniczej z dnia 2 kwietnia 1997r. (dalej: Konstytucja RP),¹ przedsiębiorcy mają prawo do wolności podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Konstytucja RP w art. 20 stanowi, iż społeczna gospodarka rynkowa oparta jest na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej, solidarności, dialogu i współpracy stanowiąc podstawę ustroju gospodarczego. Zaznaczyć należy, że ograniczenie wolności gospodarczej może nastąpić tylko w drodze ustawy, ze względu na ważny interes publiczny. Prawo Unii Europejskiej wprowadziło zasadę swobody przedsiębiorczości, która jest sztandarową zasadą wspólnego rynku.² Na jej podstawie każdy podmiot ma prawo do udziału w kształtowaniu gospodarki.

Przyjęcie modelu gospodarki kapitalistycznej wprowadziło zasady wolności gospodarczej, równego dostępu do rynku, a także równości wobec prawa wszystkich podmiotów. Działalność gospodarcza może więc być rozpatrywana w aspekcie ekonomicznym i prawnym, z zaznaczeniem, że zawsze prowadzona jest w celu zarobkowym. Działalność ma przynosić zyski podmiotowi, który ją prowadzi. Z punktu widzenia ekonomii za działalność gospodarczą uważa się wytwarzanie produktów lub świadczenie usług na własny użytek lub w celu zaspokojenia potrzeb własnych lub innych podmiotów (potrzeby cudze). Jednak ze względu na ścisły związek prawa z gospodarką, należy wskazać definicję legalną działalności gospodarczej, która zawarta jest w przepisie art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (dalej: ustawa, ustawa s.d.g.).³ Przepis ten stanowi, iż „działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.” Przejawem zorganizowania jest konieczność podjęcia pewnych kroków zmierzających do identyfikacji i indywidualizacji podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą, natomiast ciągłość działalności oznacza się stały zamiar jej wykonywania przez przedsiębiorcę.

Treść przepisu art. 3⁴ ustawy stanowi dopełnia poprzedni ustalając, że: „przepisów ustawy nie stosuje się do działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi, sprze-

¹ Dz. U. 1997, nr 78 poz. 483

² C. Kosikowski: *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*. Warszawa 2006, s. 193

³ Dz. U. 2004, nr 1733, poz. 1807

⁴ Ibidem

daży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów”.⁵

Dokonując analizy innych polskich ustaw można napotkać niespójne z powołaną wyżej, definicję działalności gospodarczej. Przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych z dnia 26 lipca 1991r.⁶ definiują działalność gospodarczą jako działalność zarobkową wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową, polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż, polegającą na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych (art. 5a ust. 6). Działalność ta prowadzona jest we własnym imieniu bez względu na jej rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły (...). Przywołana definicja wskazuje bardzo istotną cechę, którą jest wykonywanie działalności we własnym imieniu. Oznacza to, że osoba prowadząca działalność ponosi pełną odpowiedzialność za wyniki finansowe przedsięwzięcia, a także za zobowiązania publicznoprawne. Z kolei, na gruncie przepisu art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług,⁷ działalność gospodarcza obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody, również wówczas, gdy czynność została wykonana jednorazowo w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania czynności w sposób częstotliwy. Działalność gospodarcza obejmuje więc również czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych.⁸ Na gruncie porównań wskazanych wyżej definicji nasuwają się następujące wnioski. Ustawa s.d.g. dyskwalifikuje działalność rolniczą, natomiast druga (o podatku od towarów i usług), uwzględnia rolników, jako podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Ponadto, w świetle przepisów podatkowych, działalnością gospodarczą może być także czynność wykonana jednorazowo, ale z zastrzeżeniem zaistnienia okoliczności wskazujących na zamiar częstotliwego powtarzania tej czynności. Ustawodawca wprowadził zwrot „zamiar częstotliwego wykonywania”, przez co rozszerzył znacznie zakres działalności gospodarczej, co spowodowało z kolei spore wątpliwości interpretacyjne. Użycie w polskiej ustawie tego sformułowania miało być implementacją prawa wspólnotowego. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie powołał się na definicję działalności gospodarczej zawartej w art. 4 ust. 2 VI Dyrektywy Unii Europejskiej z dnia 17 maja 1977r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw Państw Członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych⁹ stanowiącej, iż: działalność gospodarcza obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców i osób świadczących usługi włącznie z górnictwem, działalnością rolniczą, wykonywaniem wolnych zawodów a także wykorzystywanie, w sposób ciągły, własnych dóbr materialnych lub niematerialnych do celów zarobkowych.¹⁰ Ten sam sąd wydając orzeczenie powołał się na wyrok siedmiu sędziów wydany przez Naczelny Sąd Administracyjny z dnia 29 października 2007 r.,¹¹ w którym wskazano, że „użyty w treści art. 15 ust. 2 ustawy o VAT

⁵ Ibidem

⁶ Dz. U. 1991 nr 80 poz. 350

⁷ Dz. U. 2004 nr 54 poz. 535

⁸ Ibidem

⁹ VI Dyrektywa 77/388/EWG z 17.5. 1977, Dz. Urz. L 145, z 13.6. 1977r., s. 1; dyrektywa zmieniona dyrektywą 2004/15/WE, Dz. U. L 52 z 21.2.2004r., s. 61

¹⁰ Ibidem, art. 4

¹¹ Sygn. akt I FPS 3/07

zwrot „również wówczas gdy czynność została wykonana jednorazowo w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania czynności w sposób częstotliwy”, jest wyrazem swoistej realizacji przez polskiego ustawodawcę opcji zawartej w art. 4 ust. 3 VI Dyrektywy”.¹²

Działalność gospodarcza nie może istnieć bez podmiotu, który ją wykonuje. W obecnym ujęciu podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą jest przedsiębiorca. Pojęcie prawne w Polsce nie ma długiej historii. Wprowadzone zostało ustawą z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.¹³ Definicja przedsiębiorcy zawarta jest także w innych aktach normatywnych, np. w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (dalej: Kodeks cywilny, K.c.).¹⁴ Przepis art. 43 K.c. normuje, iż przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art.33¹§1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Według kryterium podmiotowego przedsiębiorcą jest każdy podmiot stosunków cywilnoprawnych (osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną). Na gruncie kryterium funkcjonalnego status przedsiębiorcy powiązany jest z rodzajem działalności podmiotu, który musi ją prowadzić we własnym imieniu, bez względu na to, czy jest to działalność gospodarcza, czy zawodowa.¹⁵

Pojęcie „przedsiębiorcy” uregulowane jest także w ustawie s.d.g. Aktualnie obowiązująca definicja stanowi, iż przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą.¹⁶ Przedsiębiorca, jaki i inne podmioty gospodarcze (np. osoby wykonujące zawód samodzielnie poza przedsiębiorstwem) mają możliwość wyboru formy prawnej prowadzenia działalności gospodarczej, po spełnieniu określonych wymogów formalno-prawnych.

¹² http://www.podatki.pl/sn_autoryzacja/logowanie.php5/artykuly/28_4702.htm?idDzialu=28&idArtykulu=4702

¹³ Tekst jedn. Dz. U. z 2003 r. nr 153, poz. 1503 z późn. zm.; J. Okolski, (red.), *Prawo handlowe*, Warszawa 2008, s. 48

¹⁴ Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93. Definicja przedsiębiorcy została wprowadzona do K. c. ustawą z dnia 14 lutego 2003r. o zmianie Kodeksu cywilnego, Dz. U. 2003 nr 49, poz. 408

¹⁵ J. Okolski, (red.), op. cit. s. 51

¹⁶ Op. cit., art. 4 ustawy s.d.g.